

1. Дроздов О. БРИКС помер, але замість нього з'явилося дещо гірше. Главком. 2023. Вересень, 25. URL: <https://glavcom.ua/columns/ostapdrozdov/briks-pomer-ale-zamist-noho-zjavilos-deshcho-hirshe-958478.html>
2. Brosig M. Has BRICS lost its appeal? The foreign policy value added of the group. *International Politics*. 2021. June. URL: <https://doi.org/10.1057/s41311-021-00327-y>
3. KIPRIZLI G. Through the Lenses of Morality and Responsibility: BRICS, Climate Change and Sustainable Development. *Uluslararası İisikiler*. Vol. 19. Is. 75. P. 65-82. URL: <https://doi.org/10.33458/uidergisi.1164936>
4. O'DONNELL F., Papa M. India's multi-alignment management and the Russia–India–China (RIC) triangle. *International Affairs*. 2021. Vol. 97. Is. 3. P. 801–822. URL: <https://doi.org/10.1093/ia/iiab036>
5. Schirm S. A. Alternative World Orders? Russia's Ukraine War and the Domestic Politics of the BRICS. *The International Spectator*. 2023. Vol. 58. Is. 3. P. 55-73. URL: <https://doi.org/10.1080/03932729.2023.2236937>

Кобетяк А. Р.

к.філос.н.,

доцент кафедри філософії та політології

Рокитенець Є. А.

студентка групи 12-Бд - Політологія

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

У сьогоденному світі налічується близько 200 держав і серед них не знайдеться жодної безрелігійної. Більше 100 держав декларують, що християнство є домінуючою релігією. Науковці всього світу розглядають як залучення церков до політичних процесів у різних аспектах. Значна група праць присвячена особливостям участі церков, передовсім православних, у політиці Радянського Союзу та посткомуністичних східноєвропейських країн, зокрема й України.

Автокефалія – базовий імператив Православної церкви, основний принцип її функціонування. Автокефальна церква є не лише однією із частин Вселенської, а й її повноцінною реалізацією в конкретному місці. У корпусі канонічних правил Східної Церкви термін “автокефалія” не використовується, однак у церковних правилах, які регулюють права і свободи окремих помісних церков, він опосередковано присутній. Зокрема, 1-ше та 34-те апостольські правила, 6-те правило I Вселенського Собору, 2-ге правило II Вселенського Собору та ін.

Упродовж усієї історії свого функціонування православна церква справляє значний вплив на суспільні процеси в Україні. Однак наприкінці ХХ ст. православні українські Церкви стали не рушієм, а консервативним, стримувальним елементом розвитку суспільства, незважаючи на те що вона має найбільшу довіру серед населення. З одного боку, це було зумовлено складністю відновлення суспільних функцій Церкви, які тривалий час обмежувалися радянською владою, з іншого, – особливостями східного християнства й українського менталітету. Православні церкви були потужним засобом формування суспільної свідомості всіх прошарків українського суспільства, котре послуговувалося християнськими онтологічними орієнтирами.

Проблема формування власної незалежної церкви для сучасної України – це питання національної безпеки, ментального утвердження проукраїнського орієнтиру національної самоідентифікації, престижу держави на міжнародній арені, а основне – можливість консолідації громадян України навколо Єдиної православної церкви, яка є домінуючою

конфесією в країні. Однак сьогодні констатуємо роздрібненість українського православ'я на кілька юрисдикцій. Найчисельнішими з-поміж них є Православна церква України та УПЦ (МП), (хоча свою діяльність відновила ще й УПЦ КП, наразі вона майже непомітна) [2].

Якраз цей показник свідчить про необхідність термінового врегулювання питання щодо Єдиної національної церкви, з якою могли б ідентифікувати себе мільйони українських вірян. Є сподівання, що із формуванням Єдиної церкви кількість практикуючих православних зросте. Значка кількість респондентів, як свідчать дані соціопитувань, зводять свою релігійну практику виключно до виконання релігійних потреб та ритуалів.

Ворожнеча між гілками православ'я за храми, майно, прихожан, вплив призводить до розпалювання ворожнечі та напруженості в суспільстві. Бійки за церковне майно і культові споруди, особливо в західних областях, припиняться із формуванням Єдиної церковної організації, що є додатковим стимулом.

Зміни на політичній мапі Європи зумовили й відповідні зміни в релігійному житті. Поява національних держав (Україна, Молдова, Македонія, Естонія) мала б посприяти зміні церковної юрисдикції цих територій. Адже автокефалія для країн з православною культурою – це опосередковане визнання самостійності держави. Принаймні про це свідчить досвід сусідніх Болгарії, Сербії та Грузії. З іншого боку, молода Українська держава відчуває потребу в такому суспільному інституті, який має високий ступінь довіри й легітимності, має чітку нерадянську спадщину, забезпечує історичну тяглість традицій від княжої доби, а головне – здатен консолідувати розрізнені українські еліти. Автори погоджуються з такою думкою В. Єленського, оскільки саме релігійний фактор може посприяти повній консолідації української нації, якщо православні юрисдикції знайдуть шляхи поєднання [1, с. 101]. Упродовж 30 років незалежності в Україні спостерігаємо парадокс, пов'язаний саме з ідентифікацією із православними юрисдикціями. Соціологічні дослідження різних організацій свідчать про найвищий рівень співвідношення респондентів із УПЦ КП (ПЦУ), а не з УПЦ (МП) (25–32 % та 7–12 % відповідно). Це підтверджує думку про український вектор ідентичності наших співгромадян. Натомість статистика щодо парафіяльної мережі та кількості духовенства свідчить про значну чисельну перевагу останньої. Тому побудова Єдиної національної церкви лише посилить проукраїнські позиції всередині країни та роль України на міжнародній арені [2, с. 320].

Підсумовуючи відзначимо, що в Україні мають існувати виключно релігійні організації, центр управління яких розташований на території України. Держава повинна напрацювати та запропонувати на розгляд ВРЦ і громадськості власну парадигму бачення можливих принципів формування Єдиної церкви через установлення тристороннього діалогу між державою та двома українськими гілками православ'я.

Ми поділяємо думку що формування Єдиної власної церкви, яка не буде залежною від зовнішнього впливу й геополітики, сприятиме гармонізації внутрішньоцерковного життя та формуванню громадянської релігії в Україні.

Крім того, в Україні (як аналогія американської демократії) справедливим є формування поліправославного середовища. Наявність кількох гілок православ'я, які репрезентують різновекторний світогляд та ідентичність українських громадян, дозволила сформувати демократичне законодавство у сфері релігії.

Список літератури

1. Єленський В. Держава та релігійні інституції в Україні до і після Помаранчевої революції: політичний дискурс. *Релігійна свобода* : Науковий щорічник. № 10. Київ, 2006. С. 99–103.

2. Sanderson C. W. Autocephaly as a function of institutional stability and organizational change in the Eastern orthodox church. University of Maryland, College Park, 2005. 196 p.